

OPEN FORT 400

JURY RAPPORT 2E RONDE

20 NOVEMBER 2009 – PAKHUYS AFRIKA, AMSTERDAM

OPEN FORT 400 JURY RAPPORT 2E RONDE

De Open Fort 400 prijsvraag is uitgeschreven door het Nederland Architectuurinstituut in samenwerking met Ymere en de gemeente Amsterdam. Het doel van de prijsvraag is tweeledig. Ten eerste betreft het een concrete bouwopgave aan de Buiksloterham, in de context van de grootschalige transformatie van het IJ-gebied in Amsterdam. Ten tweede wordt met het thema Open Fort 400 een bredere vraag gesteld, naar de manier waarop architectuur kan bijdragen aan culturele en economische ontwikkeling. Het vierhonderdjarig bestaan van de relatie tussen de steden Amsterdam en New York is aangegrepen om mogelijkheden te zoeken voor een nieuw type publiek gebouw dat, analoog aan Fort Amsterdam in New York, een rol kan spelen in het genereren van nieuw stedelijk leven. Een hedendaags, en vooral “open” fort dat de stad middels een krachtig beeld een herkenbare identiteit verleent, een gebouw dat zowel private als publieke functies kan vervullen, dat bescherming biedt aan zijn inwoners, en tegelijkertijd uitnodigend is naar allerlei mogelijke bezoekers.

Genomineerden

In de eerste ronde van deze prijsvraag, in de zomer van 2009, hebben 101 inzenders hun visie op de culturele ambities voor de ontwikkeling van dit stuk van Amsterdam gekoppeld aan een concreet ontwerp voor een gebouw en publieke ruimte op een locatie in de Buiksloterham in Amsterdam-Noord. Uit deze inzendingen heeft de jury vijf plannen genomineerd voor de tweede ronde. Deze vijf, onderlinge sterk verschillende plannen, vielen op door hun originele benadering van de opgave, het sterke beeld waarmee zij hun ontwerp als landmark aan de oever van het IJ plaatsen, of de boeiende wijze waarop verschillende programma's werden samengebracht op de locatie. *Fort X* toonde zich als sterk gebaar aan het “waterfront” van Amsterdam, en bood een interessante publieke ruimte op verscheidene niveaus. *Buiksloterham Unzipped* onderscheidde zich door een sterke visie op publiek-privaat opdrachtgeverschap en een strategische aanpak. *New York - 5* verdiende waardering van de jury door de originele aanpak van het thema New York - Amsterdam in een opmerkelijk gebouw. *Hal 400* werd gewaardeerd om de sympathieke wijze waarop de sfeer van industriële bedrijvigheid van Amsterdam-Noord vertaald was in een woon-werk gebouw met een boeiende collectieve ruimte aan het IJ. *Open Frame*,

tenslotte, verdiende de nominatie door de gedegen aanpak van de opgave, waarin zowel architectonisch als programmatisch zeer realistische voorstellen werden gedaan. De vijf genomineerden zijn uitgenodigd deel te nemen aan de meervoudige opdracht voor de tweede ronde, waarbij hen enkele weken de tijd gegund is het ontwerp uit te werken en uiteindelijk, op 20 november, aan de jury te presenteren.

De jury

Voorzitter van de jury van de tweede ronde is, evenals in de eerste ronde, architect en voormalig Rijksbouwmeester Mels Crouwels. Ook landschapsarchitect Ronald Rietveld, kunsthistorica en curator Saskia Bos en historicus en schrijver Russel Shorto maakten al deel uit van de jury in de eerste fase van deze prijsvraag. Pieter Klomp, teamleider van de Dienst Ruimtelijke Ontwikkeling van de gemeente Amsterdam, is in deze tweede ronde bijgestaan door Maarten van Poelgeest, wethouder Ruimtelijke Ordening van de gemeente Amsterdam. Nieuwe juryleden voor deze ronde zijn Ole Bouman, directeur van het Nederlands Architectuurinstituut, en Roel Steenbeek, voorzitter Raad van Bestuur Ymere.

De juryzitting heeft plaats op 20 november 2009, op de begane grond van Pakhuis Afrika aan de Zuidoever van het IJ. De ruimte, zelf in nog transformatie, is speciaal voor deze gelegenheid tijdelijk in gebruik gesteld. In deze nog kale ruimte, met een nog industriële sfeer en met ruim zicht over het IJ, geven de vijf genomineerden achtereenvolgens hun presentaties. Het doel van de jury is twee kandidaten te selecteren, die doorgaan naar de volgende fase van het proces.

De jury bespreekt allereerst de criteria, die aan de ontwerp-teams zijn meegegeven. De jury zal deze criteria hanteren in de discussie over de inzendingen. Daarbij stelt de jury belang te hechten aan een visie op de ontwikkelingen in het gebied, en aan een betekenisvolle overgang tussen het gebouw en zijn omgeving. Het ontwerp voor de openbare ruimte maakt daar deel van uit. De jury is ook benieuwd hoe de ontwerpers met het thema duurzaamheid, dat in de opgave nadrukkelijk genoemd wordt als ambitie, is omgegaan.

Vervolgens bespreekt de jury de ruimtelijke en financiële randvoorwaarden voor de opgave. Deze zijn in het wedstrijdprogramma aan de deelnemende ontwerpers meegegeven. De technische commissie, die de plannen voorafgaand aan de jurering heeft getoetst, heeft vastgesteld dat geen van de plannen aan alle randvoorwaarden voldoet. De jury stelt dat ze desondanks alle inzendingen wil jureren, waarbij de volgende randvoorwaarden worden meegewogen: de contour van de toegestane bebouwing, het zicht op het IJ vanaf de Grasweg, het waarborgen van de groene, onbebouwde oever, en het waarborgen van de maximale bebouwingshoogte. De factor haalbaarheid binnen de financiële en ruimtelijke kaders wordt eveneens meegewogen. Daarbij wordt gekeken naar de mogelijkheid of de plannen bij verdere uitwerking wel aan de randvoorwaarden zouden kunnen voldoen.

De deelnemende teams krijgen elk twintig minuten de tijd om hun plan mondeling toe te lichten, daarbij zijn ook de maquette, presentatie-panelen en (bij de meesten) een powerpoint presentatie ingezet. Na afloop van elke presentatie worden vragen gesteld door de juryleden. Na deze sessies is er voor de juryleden gelegenheid om individueel de panelen en maquettes nog nader te bestuderen, alvorens over te gaan tot het jurydebat. In het jurydebat worden alle plannen stuk voor stuk uitgebreid besproken, waarna er een stemming plaatsvindt.

De vijf plannen: planbeschrijving en juryoordeel

Fort x

Het team van *Fort X* zet in op een herdefinitie van wonen en werken. Zij kritiseert het modernistische dogma van scheiden van wonen en werken en stelt dat juist in de 'creatieve' beroepen, de scheiding tussen wonen en werken diffuus is. Volgens de ontwerpers van *Fort X* "ontwikkelt de kennis samenleving zich juist vanuit het bij elkaar brengen van programma's en daaruit voortvloeiende relaties". Om deze ambigue relatie tussen wonen en werken en tussen het publiek en private te accommoderen, wordt de typologie van het fort als duidelijk begrensde ruimtelijke eenheid ingezet. Binnen deze eenheid worden diverse programma's onder gebracht: het gebouw krijgt als het ware een stedelijke dimensie. Daarmee wordt expliciet afgeweken van de stedenbouwkundige randvoorwaarden van de opgave. Het gegeven kader van een ensemble van gebouwen met een binnenplein en een stedenbouwkundige samenhang, wordt ingewisseld voor een plan waarbij grote gebouwen op zichzelf staan en geen directe relatie aangaan met elkaar en de openbare ruimte. De ontwerpers zeggen op een andere manier op de stedelijke situatie te reageren: het gebouw sluit in zijn schaal en autonomie aan bij andere grootschalige gebouwen rond het IJ, zoals de Silodam, het Muziekgebouw aan het IJ en het Centraal Station, en laat ruimte voor de "leegte en uitgestrektheid" die zo kenmerkend is voor het havenlandschap.

Het lange blok van *Fort X* is opgebouwd uit zes "torens": geschakelde organisatorische eenheden met elk een herkenbare beukmaat, gevelindeling en verdiepingshoogte. De zes torens waarborgen zo de diverse typologische invulling van het gebouw. Een grote opening in het gebouw vormt een letterlijk publiek "kader". Rondom deze opening zijn alle publieke functies gevestigd, en wordt zicht geboden op het IJ. Deze publieke ruimte, die zich op hoogte bevindt, buigt naar beneden om op maaiveldniveau een toegang te bieden aan voetgangers. Het omsloten, publieke hart dat het traditionele fort kenmerkt, is in *Fort X* op deze manier naar buiten gebracht. Ten aanzien van de openbare ruimte wordt gekozen voor een "ontworpen" groene oever tegenover een bewust verwaarloosde achterzijde, waar weliswaar paden de noodzakelijke verbindingen mogelijk maken, maar waar de vegetatie aan de natuur wordt overgelaten. Het programma is groter dan in de

opgave gevraagd was. Er is een oppervlak van 24.000 m² gerealiseerd, waarbinnen verschillende woon- en werk typologieën zijn opgenomen. Rondom de publieke opening zijn openbare en collectieve programma's geplaatst, waaronder een hotel.

Jury oordeel Fort X

De jury is onder de indruk van de professionele presentatie van het plan. Het ontwerp komt tegemoet aan verwachting die in de eerste ronde gewekt werd van een sterk, iconografisch beeld dat een opvallende rol kan spelen in het Amsterdamse "waterfront". Het gebouw heeft een sculpturale kwaliteit, die ook bij deze uitwerking, waarbij de gevel noodzakelijkerwijs veel meer is opengewerkt, nog tot zijn recht komt. De opgave is dus wel degelijk in een overtuigend voorstel vertaald: het is een gedurfd plan dat interessante thema's introduceert die ook buiten de specifieke opgave van belang zijn.

De jury is gecharmeerd van het publieke deel in de incisie van het gebouw, maar vraagt zich af hoe dit in de praktijk gaat werken. Immers, een groot deel van het publieke programma bevindt zich boven het maaiveld. Ook zijn in de tekeningen en de maquette de verticale kernen zeer bescheiden weergegeven, terwijl deze in de praktijk een meer beeldbepalende rol zullen spelen. Wel acht de jury het mogelijk ook dit aspect uit te werken zonder het sterke beeld van de publieke opening aan te tasten.

Het voorgestelde programma van eisen, met een variëteit aan woon- en werk typologieën en een hotel als "tijdelijk thuis", zoals de ontwerpers het formuleren, zal zeker een bepaalde levendigheid opleveren. De vraag is wel of het gebouw met dit programma ook genoeg publiek trekt om een rol als katalysator te vervullen.

Een groot bezwaar van de jury betreft de omgang met de in de opgave bepaalde randvoorwaarden en de manier waarop het plan ingaat op de directe omgeving. Het plan wijkt sterk af van de gestelde stedenbouwkundige kaders en werkt alleen in isolatie. Stedenbouwkundig sluit het niet goed aan bij de omgeving, zoals de Groene Draeck en de rest van de Buiksloterham. Het gebouw wordt gepresenteerd met een "voorkant" aan het IJ en een "achterkant" naar de Buiksloterham. Het is hiermee te eenzijdig gericht op het IJ en levert te weinig op voor het omliggende gebied.

Open Frame

De inzending *Open Frame* wordt gepresenteerd aan de hand van drie thema's: openheid, vermenging en potentieel. Openheid is een ontwerp-thema dat zowel op de schaal van de locatie als op de schaal van het gebouw is ingezet. Het gebouw wordt zodanig in de locatie verankerd, dat het zich in drie richtingen opent naar de omgeving. Aan het IJ wordt een publiek waterpark voorgesteld, vanaf de Grasweg is sprake van een uitnodigende opening naar het gebouw en het IJ, terwijl aan de zijde van het Tolhuiskanaal een vloeiende verbinding met de NDSM wordt gemaakt. Het gebouw zelf kenmerkt zich door een opvallende rode opening, waaraan verschillende publieke programma's gesitueerd zijn. Op deze manier wordt het thema van het Open Fort vertaald in een uitnodigende compositie die zich opent naar alle mogelijke richtingen.

Op programmatisch en ruimtelijk niveau is vermenging is het uitgangspunt van dit voorstel. Op stedenbouwkundig vlak wordt gesproken over de vermenging van verschillende gebruikersstromen: in het plan is ruimte geboden aan weg- en fietsverkeer, voetgangers en wordt een pontverbinding voorgesteld. Het gebouw biedt ruimte aan diverse programma's waarbij private en publieke functies zich met elkaar vermengen. De ruimtelijke organisatie van het publieke deel wordt gekenmerkt door een als spiraal vormgegeven route, waarlangs de verschillende ruimtes via hellingbanen verbonden zijn. Deze spiraal vormt tegelijkertijd de publieke verbindingroute, een tentoonstellingsruimte, en de klimatologische 'long' van het gebouw.

Met het thema potentieel wordt nader ingegaan op het potentieel van de Buiksloterham om een katalyserende rol te vervullen in de ontwikkeling van Amsterdam-Noord. De ontwerpers identificeren rondom het IJ een aantal landmarks, creatieve clusters en culturele centra, en zien in het voorstel *Open Frame* de mogelijkheid hier een nieuwe katalysator aan toe te voegen, die verdere ontwikkeling van het gebied stimuleert. De ontwerpers leggen daarbij de nadruk op de keuze voor specifieke programma's. Een instituut dat zich richt op architectuur en vormgeving (de uitgever *Frame*) wordt gezien als een van de belangrijkste commerciële gebruikers, naast een hotel. Belangrijk voor het publieke karakter van het gebouw is het 24-uurs gebruik dat deze programma's

genereren. Door twee sterke spelers aan te trekken, zullen kleinere ondernemers in het kielzog volgen, zo is de gedachte.

Jury oordeel Open Frame

Het ontwerp voor *Open Frame* biedt een sterke uitwerking van het voorstel uit de eerste ronde. Opvallend is de weloverwogen situering en omgang met de verschillende aspecten van de directe omgeving. Vooral de uitwerking van de gevel aan de zijde van de Buiksloterham kan op instemming van de jury rekenen. De terrassen bieden hier prettige buitenruimtes en hebben een sterke ruimtelijke werking. De kwaliteiten van de locatie met betrekking tot het uitzicht zijn optimaal benut, terwijl het gebouw ook refereert aan andere grote volumes aan het IJ. Het ontwerp voldoet grotendeels aan de gestelde randvoorwaarden, alleen de vorm en maat van de 'footprint' is enigszins aangepast. De jury heeft waardering voor de intelligente omgang met de complexe opgave.

Over de rood geaccentueerde opening in het gebouw zijn de meningen binnen de jury verdeeld. Het levert weliswaar een sterk beeld op, maar de vraag is of deze plek, zeker gezien de wind in het gebied, wel een prettige verblijfsruimte is. Ook vraagt de jury zich af of het opvallend rode beeld, dat volgens de ontwerpers in rood-roze-oranje tegels uitgevoerd zal worden, in de realiteit wel zo geslaagd is. Ook meer in het algemeen heeft de jury enige twijfel bij de materialisatie en algehele uitstraling, die in de presentatie nogal 'sophisticated' aandoet.

Het concept van programmatische vermenging behoeft volgens de jury nog wel verdere aanscherping. Met het voorstellen van twee mogelijke grote partijen bij de invulling van het gebouw wordt wel degelijk uitspraak gedaan over het programma, maar de jury betwijfelt of juist dit programma daadwerkelijk de beloofde vermenging van publieke en private functies tot gevolg zal hebben. Het programma trekt immers toch een enigszins beperkte doelgroep. In die zin hoopt de jury dat het *Open Frame* zijn naam eer aandoet door enige flexibiliteit in zijn programmering toe te staan.

Buiksloterham Unzipped

De ontwerpers van *Buiksloterham Unzipped* zien in de opgave Open Fort 400 een kans om het gebied op een bijzonder open manier voor ondernemers en pioniers te ontwikkelen. Waar pioniers aan de basis stonden van nieuwe ontwikkeling in New York, zijn het in Amsterdam-Noord de creatieve ondernemers en pioniers die een nieuw en dynamisch deel van de stad kunnen initiëren. Het transitionele karakter van de Buiksloterham als gebied in ontwikkeling wordt daarbij gezien als een kwaliteit. Er wordt dan ook geen eindbeeld gepresenteerd, maar veelal een strategie voor ontwikkeling van een veelzijdig en levendig programma op de Buiksloterham. De naam *Unzipped* verwijst naar de manier waarop het programma is opgedeeld in kleinere eenheden. De ontwerpers streven naar veelheid en diversiteit in het gebied, en kiezen ervoor dat niet in een enkele bouwvolume onder te brengen maar in een veelheid van volumes die volgens een stedenbouwkundige, architectonisch en financieel kader hun plek vinden op de locatie. Hiervoor is een eenvoudig patroon van bebouwde en onbebouwde stroken voorgesteld.

De strategie is geënt op een brede interpretatie van duurzaamheid met een sociale, economische en fysieke dimensie. Op sociaal vlak wordt ingezet op (collectief) particulier opdrachtgeverschap. Particulieren krijgen de mogelijkheid een kavel te kopen, die zij binnen gestelde kaders kunnen bebouwen. Daarvoor is een zogenaamd 'kavelpaspoort' opgesteld, dat randvoorwaarden stelt omtrent bouwhoogtes, geleding, en bestemming. Daarnaast worden enkele collectieve faciliteiten voorgesteld, waardoor een minimaal voorzieningenniveau gegarandeerd wordt.

Op economisch vlak is aandacht besteed aan het proces en beheer. Zo wordt gedacht aan een gemengde gronduitgave in erfpacht en eigendom, en wordt het beheer opgelost met een uitgebreide variant op de Vereniging Van Eigenaren. De ontwerpers zien het mengen van kleinschaligheid als mogelijkheid om een economisch duurzaam gebied te genereren, waarbij sprake zal zijn van waardeestijging in de loop van de tijd.

Het fysieke aspect van duurzaamheid krijgt aandacht in de ambitie om een minimale CO₂ uitstoot te realiseren. De keuze van materialen voor zowel de bebouwing als de inrichting van de openbare ruimte speelt hierbij een rol, evenals de omgang met energie. Er wordt energieopwekking vanuit het IJ voorgesteld met een warmtekracht centrale, eveneens

wordt een windmolen voorgesteld. Door wonen en werken samen te brengen op het terrein is bovendien het woon-werkverkeer sterk gereduceerd. Bovendien zal uit oogpunt van beheer sprake zijn van een collectieve stichting voor groene energie.

Jury oordeel Buiksloterham Unzipped

De jury is gecharmeerd van het idee een strategie te ontwikkelen voor de locatie. De aanpak, waarbij op verschillende niveaus over duurzaamheid is nagedacht, is coherent en overtuigend gepresenteerd. Op het niveau van organisatie is het wel een risicovol plan, met veel betrokken partijen. Het concept van (collectief) particulier opdrachtgeverschap is interessant maar vergt een scherpere uitwerking. Wie bepaalt bijvoorbeeld de randvoorwaarden voor de kavelpaspoorten? En hoe flexibel is het plan wanneer de beoogde doelgroep geen interesse heeft? Het plan wordt hiermee vooral een verhaal over doelgroepen, beheer, organisatie en fasering, terwijl de ruimtelijke kwaliteiten van het voorstel minder sterk naar voren komen.

De indeling van de locatie in stroken organiseert weliswaar het gebied, maar de interactie met de andere gebouwen uit het gegeven stedenbouwkundig plan is niet nader bestudeerd. Zij lijken nu hoofdzakelijk als 'rug' te dienen voor de kleinere volumes in het landschap van *Unzipped*. Het plan creëert als het ware een eigen dorp op de Buiksloterham, en lijkt op die manier het Open Fort thema te behandelen. Het dorpse karakter is echter ook een punt van kritiek: het is een generiek systeem, dat niet speciaal toegesneden is op de karakteristieke locatie aan het IJ. Een zelfde principe had ook elders kunnen worden toegepast. Dit terwijl de locatie vraagt om een krachtiger beeld dat identiteit kan verlenen aan het gebied. Het plan is met zijn opdeling in fragmenten te kleinschalig voor de locatie, en er mist een uitgesproken architectonische articulatie. Bovendien is het ontwerp voor de openbare ruimte aan de kade te optimistische gepresenteerd, en wordt geen rekening gehouden met de krachtige wind die vaak op deze plek heerst.

New York 5

Dit plan onderscheidt zich door zijn letterlijke verbondenheid met New York. In plaats van een langgerekt volume zoals in het stedenbouwkundige kader geschetst is, presenteert dit team een compacte glazen kubus, waaronder vijf miniatuur wolkenkrabbers zijn geplaatst. Hiermee is gepoogd een stedelijke sfeer binnen het gebouw te verkrijgen, waarbij de 'plint' vol is van activiteit en de korte afstand tussen de torens zorgt voor een ervaring van metropolitane dichtheid en hoogte.

Elk van de torens telt acht verdiepingen en een publieke begane grond. Gezamenlijk vormen de torens het kantoor voor een internationaal instituut, waarbij UNESCO als voorbeeld is gekozen. De ontwerpers zien het gebouw als geschikt hoofdkantoor voor het Wereld erfgoed comité. De glazen kubus is een verwijzing naar een vroeger voorstel van Buckminster Fuller, om een deel van New York van een beschermende koepel te voorzien. De 'Bucky Cube', zoals de kubus door de ontwerpers genoemd wordt, zorgt ook in dit voorstel voor bescherming tegen weersinvloeden, en een aangenaam binnenklimaat. De buitenruimte wordt bij het ontwerp betrokken door een groot voorplein, dat het gebouw verbindt met de publieke groene oever aan het IJ.

Zoals beloofd in de inzending van de eerste ronde, is voor de uitwerking in de tweede ronde contact gezocht met vijf New Yorkse architectenbureaus. Zij kregen de opdracht mee elk een van de torens te ontwerpen, waarbij rekening moest worden gehouden met het programma en waarbij van het bruto vloeroppervlak per torentje maximaal 80% bebouwd mocht worden. Voorts zijn de kernen buiten de gebouwkavels geplaatst. Deze opgave resulteerde in vijf zeer verschillende torentjes, die gezamenlijk een stedelijk ensemble vormen.

De taak van de oorspronkelijke ontwerpers lag hiermee grotendeels in het proces, om op zeer korte termijn vijf architecten uit New York bereid te vinden en aan te sturen. Voorts ontwierpen zij de glazen kubus, waarbij veel aandacht is gegaan naar de klimaat installaties. Zo wordt er gebruik gemaakt van zowel mechanische als natuurlijke ventilatie, is er een warmtepomp onder het gebouw die gebruik maakt van water uit het IJ en is het dak van de kubus een opstelplaats voor zonnepanelen. De inpassing in de stedelijke

situatie is vormgegeven door het gehele binnengebied in kleine plantsoenen op te delen, en het gebouw met zijn openbare plein aan het IJ daarin een zelfstandige positie te geven.

Jury oordeel New York 5

De jury is onder de indruk van de energie en het enthousiasme die het project uitstraalt. Het is een bijzonder origineel idee om op deze manier met New York om te gaan, en daadwerkelijk vijf architecten uit New York te betrekken bij het ontwerp, ondanks de geringe beschikbare tijd. Het proces is bijzonder inspirerend en biedt een verfrissende kijk op de rol van de ontwerper in cultureel-maatschappelijke vraagstukken. Het ontwerp vergt wel nog verdere architectonische uitwerking om te overtuigen dat het geheel van de vijf torentjes meer is dan de som der delen, zeker gezien de hoge kosten die het voorstel met zoveel (binnen-)geveloppervlak met zich meebrengt.

Het principe van een Fort dat bescherming biedt, ziet de jury terug aan de glazen kubus die voor een gecontroleerd binnenklimaat zorgt. De ruimtelijke kwaliteit van de binnenruimte is nog niet overtuigend gepresenteerd. Zijn de torens groot genoeg om de gewenste stedelijke sfeer te leveren? De stedelijke dynamiek van een stad als New York heeft ook te maken met programmatische diversiteit, en de jury betwijfelt of dit voorstel daaraan voldoende tegemoet komt. Er worden hoofdzakelijk kantoorruimtes voorgesteld, en nog wel van één enkele organisatie. De jury mist de menging van functies die in de opgave gevraagd was. Om er een bruisende, publieke plek van te maken is waarschijnlijk meer nodig dan alleen een handvol publieke functies op de begane grond. Het bordes dat zich vanuit het gebouw uitstrekt tot aan het IJ wordt daarentegen wel als mogelijk publiek domein gezien, dat een culturele toevoeging aan de Buiksloterham kan bieden.

Ten aanzien van de randvoorwaarden komt het plan niet tegemoet aan de gestelde contouren. Wel is het gebouw zo op zichzelf gesitueerd, dat met een verschuiving op de locatie de 'footprint' wel binnen de contour geplaatst zou kunnen worden, zonder dat het gebouwconcept daarvoor moet inboeten. Desalniettemin blijft de inpassing op de locatie een punt van zorg, omdat de relatie met de omliggende bebouwing en programma's niet helder is.

Hal 400

Dit voorstel neemt de nonchalante sfeer van het havengebied als uitgangspunt en schept ruimte voor tijdelijke programma's. Als referentiebeelden worden geslaagde voorbeelden van hergebruik aangehaald, waarbij industriële gebouwen plaats bieden aan nieuwe programma's. *Hal 400* maakt geen gebruik van een bestaand gebouw, maar laat binnen een ring van nieuwe appartementen een overdekt plein ontstaan dat met sheddaken herinneringen oproept aan oude havenloodsen. De kern van dit project is het omgaan met tijdelijkheid. Tijdelijke projecten, aldus de ontwerpers, zijn vaak experimenteel en creëren een dynamische sfeer. Echter, om deze tijdelijke initiatieven aan te trekken zijn ook permanente programma's van belang. Het plan biedt dan ook een menging van permanente en tijdelijke programma's.

Een U-vormige compositie van bouwblokken is het meest permanente deel van het voorstel. Deze ring van appartementen omsluit een open plein, die de tijdelijke programma's in zich op kan nemen. Aan de zijde van de Grasweg is het gebouwde volume laag, met geschakelde grondgebonden woningen, aan weerszijden is er sprake van hogere volumes die verschillende woningtypes accommoderen. De woningen op de verdiepingen zijn bereikbaar vanaf de buitenzijde van het ensemble en kunnen zo onafhankelijk van de hal functioneren, terwijl de ruimtes op de begane grond in directe verbinding met de hal staan en daarmee geschikt zijn voor bedrijven en werkplaatsen. Tussen de bouwblokken bevindt zich een dak van overgedimensioneerde houten spanten, dat beschutting biedt aan het plein.

Op het plein ontstaat zo de mogelijkheid om overdekt verschillende activiteiten te ontwikkelen. Gedacht kan worden aan een markt, een festival of een tijdelijke tentoonstelling. Op het plein wordt ook voorzien in enkele vaste onderdelen, zoals een kiosk en een fontein. Het plein is aan een zijde open naar de groene oever en het IJ. Deze groene oever speelt uitdrukkelijk een rol in de beleving van de open hal. De ontwerpers stellen voor dat deze op een robuuste manier wordt ingericht, en laten een binnenwater ontstaan met een strand dat de open hal binnentreedt.

Jury oordeel Hal 400

De jury waardeert de aandacht voor tijdelijke programma's als mogelijke katalysator voor stedelijke en culturele ontwikkelingen. De open hal zou een prettige omgeving aan het IJ kunnen bieden waar dergelijke programma's kunnen gedijen. Helaas is deze potentie van het plan niet goed uit de verf gekomen. De architectonische uitwerking van de omringende blokken is mager en geeft te weinig blijk van de mogelijke relaties tussen het overdekte plein, de omsluitende ring bouwblokken, en de rest van de locatie.

Programmatisch lijkt het plan te zwak om de gevraagde katalysator-functie te vervullen. Bij de door de ontwerpers genoemde referentieprojecten, zoals een project van Lina Bo Bardi, zijn er al zeer sterke publieke functies aanwezig, die mede het succes van het gebouw bepalen. Of alleen de woon- en werkfuncties in het permanente deel van het voorstel voldoende activiteit genereren om nieuwe, tijdelijke programma's te trekken, wordt betwijfeld. Er mist een visie over het gebruik en beheer van de open hal, omdat sommige functies wel, en andere waarschijnlijk niet gewenst zijn.

Ook op het vlak van de openbare ruimte ziet de jury problemen, hoewel de robuuste invulling van de kade en het strand aan het plein worden gewaardeerd. De compositie sluit de zichtlijn vanaf de Grasweg naar het IJ af, en er ontstaan veel onduidelijke restruimtes op het terrein. Het plan, dat in potentie een fantastische publieke ruimte voor Amsterdam-Noord kon bieden, heeft helaas in de uitwerking aan kracht verloren.

Eindoordeel jury Open Fort 400

Twee inzendingen, *Hal 400* en *Buiksloterham Unzipped*, zijn er volgens de jury onvoldoende in geslaagd hun voorstel uit de eerste ronde verder te brengen tot een overtuigend architectonisch ontwerp. Bij *Hal 400* is de algehele uitwerking van een te laag niveau, bij *Buiksloterham Unzipped* is het generieke karakter van het plan, waarmee het karakter van de locatie onvoldoende tot zijn recht komt, reden om het plan niet verder te laten gaan. Over de overige drie plannen, *Fort X*, *Open Frame* en *New York 5* wordt gestemd. Met 6 stemmen voor *New York 5* en 5 stemmen voor *Open Frame* is de uitslag van de tweede ronde van de Open Fort 400 prijsvraag als volgt:

De jury draagt de inzendingen *New York 5* en *Open Frame* voor als deelnemers in het verdere proces voor het Open Fort op de Buiksloterham in Amsterdam-Noord.